Prof. Dr. Jaroslav KALLAB:

K otázce sjednocení dlouhodobých trestů na svobodě.

Zákonodárné sekci X. mezinárodního kongresu trestního a vězeňského, jenž se konal od 25. do 30. srpna 1930 v Praze, byla mimo jiné předložena otázka, mají-li býti odstraněny různé druhy trestů na svobodě určitého trvání, či mají-li býti nahrazeny trestem jediným. Pro případ kladné odpovědi dodána ještě otázka, jak zorganisovati tento jediný trest: Zemědělské ústavy, jiné ústavy se zadržením v uzavřených místnostech nebo smíšené ústavy; specialisace trestních ústavů podle stupně trestného činu nebo podle schopností odsouzeného atd.

O této otázce kongres nedospěl vůbec k žádnému rozhodnutí, takže odkázána byla kongresu příštímu. Mám za to, že příčinou, proč tento kongres nedospěl k rozhodnutí otázky, byly nejen vnější okolnosti, jako zvláště nedostatek času, nýbrž i vnitřní nepřipravenost celého problému, jak patrna byla z referátů k otázce této podaných. Jdeť tu o otázku dotýkající se tak zásadně samých základů trestního práva, že bez uspokojivého vyjasnění těchto hlubších vztahů sotva lze doufati v uspokojivé řešení.

Především totiž jest třeba si ujasniti cíl, který jednotlivé zákonodárství sleduje svým trestním systémem. Neboť tento systém právě tak jako již pojmová vymezení jednotlivých trestných činů jsou výrazem určité politiky státu, jenž jak vymezením trestných činů, tak svou soustavou trestů chce dosíci určitého cíle. Důsledek toho jest, že podstatnější i jen poněkud změna politických tendencí státu musí se ve svých důsledcích projeviti v trestním systému, jako naopak podstatnější změna trestního systému není myslitelna bez vítězství určitých politických směrů ve státě. Při tom nesmí se také zapomínati, že politika trestní bývá nejkonservativnější, jednak poněvadž k sobě obrací pozornost přece jen vždy poměrně nepatrného zlomku politických činitelů, jednak poněvadž výkon trestu vyžaduje jak věcných, tak osobních zařízení trvalých, jež měniti znamená vždy poměrně

značnou částku ve státním rozpočtu, značnou zvlášť proto, že zisk z ní plynoucí, eventuelní snížení zločinnosti, jest těžko prokazatelný, a v nejpříznivějším případě může se ukázati až po letech. Má-li tedy otázka tak zásadního rázu jako ta, jež předložena byla X. kongresu, se řešiti nejen čistě teoreticky, nýbrž i s ohledem na praktickou upotřebitelnost nalezených snad řešení, jest míti na mysli, že neřešíme tuto otázku ve vzduchoprázdném prostoru čisté abstrakce, nýbrž za konkretních poměrů dnešního stavu nauky vězeňské i konkretních prostředků dnešní justiční správy.

Nemíním se tu zabývati otázkou danou v celé její šíři, jmenovitě pomíjím stránku kriminálně-politickou potud, pokud zabývá se technikou výkonu trestu. K této otázce referáty sjezdu podané přinesly dosti vděčného materiálu. Oč mi tu jde, jest podškrtnouti souvislost otázky jednotnosti trestů na svobodě s teorií trestního práva tak, aby bylo patrno, že tu nejde o pouhou otázku vězeňské techniky, t. j. účelnosti se stanoviska vězeňské správy, nýbrž že otázka má i stránku teoretickou se stanoviska požadavků jednotnosti nejen trestního systému, nýbrž i trestního práva jako celku a zase nejen trestního práva, nýbrž právního řádu dnešního státu.

Základní zásady dnešního trestního systému jsou výrazem velmi dávných názorů sociálních. Musíme se vrátiti až k politickým názorům našich praotců z doby konce XVIII. století, abychom vystihli vlastní smysl dnešního systému trestního. Duch velké revoluce francouzské mluví k nám ještě jasně z axiomat, na nichž dnešní trestní systém jest vybudován. Tehdejší sociální politika byla přísně individualistická a její přední cíl byl zachování a obrana individuální svobody. Ostatní cíle, jež možno trestním systémem sledovati — ochrana společnosti, náprava provinilcova — brány v úvahu jen potud, pokud to připouštěl základní cíl trestního práva chrániti jednotlivce proti libovůli držitelů státní moci. Důsledek tohoto hlediska byl především axiom, že trest jest jen tehda spravedlivý, je-li úměrný tíži zločinu. Individualita pachatelova — tento pojem sám je ostatně mnohem mladší než základy našeho dnešního trestního systému, — mohla působiti na zostření trestu, nemohla však měniti jeho základní ráz. Represe a tudíž i trestní systém vyjadřovala spíše klasifikaci zločinů než klasifikaci zločinců. Základem celého

trestního systému byla představa, že zločinec jest bytost nadaná svobodnou vůlí, rovná všem ostatním lidem, která svobodnou rozvahou odhodlala se rušiti společenskou smlouvu a proti níž měl význam jejího činu býti vyvážen významem čili tíží trestu. Ve smyslu učení Montesquieuova, z něhož vyrostly dnešní trestní systémy, neměl trestní zákon býti ničím jiným, než jakýmsi tarifem, v němž trestné činy by byly seřaděny podle své tíže, a v němž by této stupnici činů odpovídala stupnice trestů tak, aby podle slov Montesquieuových soudce zjistiv čin, potřeboval toliko svých očí, aby v trestním zákoníku jako v jakémsi tarifu nalezl trest činu odpovídající. Rozdíl v trestech měl tedy vyjadřovati rozdíl v tíži činů, což prakticky hledíc k tomu, že osou trestního systému byl trest na svobodě, znamenalo, že tíže činu musila se jeviti v trvání trestu.

Důsledek toho byl, že v trestních zákoníčcích na této ideové základně vybudovaných rozdíly v trestech na svobodě vyjadřovaly rozdílnou tíži jednotlivých kategorií trestných činů. Prakticky nejčastěji se tato otázka jevila jako problém, mají-li zločiny býti trestány jiným trestem, než přečiny. Tak se nám otázka po jednotnosti či mnohosti trestů na svobodě mění v otázku klasifikace trestných činů podle tíže ve skupinu zločinů na jedné straně, přečinů na straně druhé. Jest známo, že snaha odlišiti tyto dvě skupiny trestných činů podle jejich tíže, nevedla k praktickým výsledkům a že tudíž novější osnovy již tohoto rozdílu neznají. Odlišiti přestupky na jedné straně od přečinů a zločinů na straně druhé, byla úloha nepoměrně snazší. Neboť nehledíme-li ani k otázce kompetence procesní a k důsledkům z ní vyplývajícím, možno mezi přestupky zásadně zařaditi takové činy, jež se jeví pouhou neposlušností proti pořádkovým předpisům policejním, kdežto činy, jež vážněji zasahují do společenského řádu tak, že prozrazují pachatelovu antisociálnost, zařaďovány mezi zločiny a přečiny. Podobný nějaký rozdíl mezi přečiny a zločiny nepodařilo se nalézti. Pokud pak rozdíl hledán — opět nehledíme-li k předpisům práva procesního — jen v tíži činu, a pokud tento rozdíl vyjadřován různými druhy trestů na svobodě, dospěla teorie k charakteristickému požadavku, že maximum trestu na přečiny nemá přesahovati minima trestu na zločiny. To znamená úplné vzdání se jiného rozlišení mezi tresty, než jejich trvání. V tom vidím důsledek dvou skutečností, jak historicky

se vyvinuly na ideových základech nahoře naznačených. Především má-li trestem se vyjadřovati jen tíže činu, a jsou-li přečiny zásadně lehčí než zločiny, musí trest na přečiny býti lehčí než trest na zločiny. Poněvadž však v systému trestním, jenž by stíhal osoby zásadně rovné mezi sebou, nemůže se tíže trestu jinak jeviti než v jeho trvání, dospívá se k požadavku jednotného trestu na svobodě. Vždyť také prakticky není dobře možno výkon trestů na svobodě zvlášť krátkého trvání, jaký by odpovídal asi přečinům a lehčím zločinům, upraviti způsobem tak rozlišným, aby tíže činu způsobem výkonu trestu byla vyjádřena. Tak vidíme, že i v zemích, kde rozlišen jest trest na přečiny od trestů na zločiny, prakticky se dospělo k jedinému trestu, jenž rozlišován jen svým trváním.

V jednotlivých zákonodárstvích, jako v Německu a v Uhrách, ovšem se dospělo k zásadnímu rozlišení trestů na svobodě, majících ráz znehodnocující, spojených tedy s čestnými újmami od trestů, jež tohoto rázu nemají. Tato custodia honesta, jíž stíhány zvláště delikty politické, byla však prakticky tak řídká, že pro celkovou úvahu o systému trestním nepadá v úvahu, jak patrno zvlášť z toho, že nehledíme-li k nápisu, jenž někde umísťován na cele trestance tímto trestem stíženého, nedostávalo se trestancům této skupiny jiných výhod, než jaké politickým provinilcům přiznávaly i systémy, které pro ně neznaly zvláštního druhu trestu.

Dokud stojíme na těchto ideových základech a dokud tedy v systému trestů vidíme jen pomůcku, jak vyjádřiti různou tíži činů, musíme na danou otázku odpověděti tak, že rozlišení trestů na svobodě jest bezúčelné a také prakticky neproveditelné. Neboť čím rozlišiti různé tresty na svobodě tak, abychom tím vyjádřili různou tíži činu, nemáme-li hleděti k trvání trestu? Trochu více nebo méně volnosti v pohybu, práce více méně nepříjemná, postup více méně rychlý v jednotlivých disciplinárních třídách, drobné výhody, jež možno poskytnouti v uzavřeném ústavě, malé rozdíly v šatstvu atd. sotva budou s to, aby rozlišily výkon trestu tak, abychom mohli takto rozlišené tresty označovati různými názvy, zvláště uvážíme-li, že prostora, v níž tyto rozdíly se mohou uplatniti, je poměrně nepatrná. Neboť nelze jíti v přiostřování trestu níže než vyžadují požadavky hygieny, nechceme-li trest na svobodě změniti v zakuklený trest

na životě, a nelze na druhé straně jíti v poskytování výhod výše, než jest životní úroveň nejnižších společenských vrstev, poněvadž trest nikdy nemá býti pro pachatele výhodou proti jeho normálnímu životu. Uvážíme-li pak životní úroveň nejnižších společenských vrstev, vidíme, že rozpětí mezi maximem a minimem výhod je tak nepatrné, že nelze do něho vpraviti rozlišení dosti markantně vyjadřující dva druhy trestů.

Docházíme tudíž k závěru, že rozlišiti tresty na svobodě tak, aby se různými jejich druhy vyjadřovala různá tíže činů, jest nejen neúčelno, nýbrž i nemožno.

Rozdíly však ve výkonu trestu, třeba by nestačily k tomu, aby se jimi vyjádřila různá tíže činů, jsou dostatečné k tomu, abychom jimi vyhověli různým potřebám, jež sledujeme, máme-li na mysli různost pachatelů a nikoliv různost činů. Musíme tedy přesně si ujasniti, zda není rozlišení trestů na svobodě třeba k tomu, abychom různými tresty vyznačovali rozdíly mezi pachateli, nikoliv rozdíly mezi činy.

Během devatenáctého století nastaly podstatné změny, ne-li v zákonodárství a ve správě vězeňské, tož aspoň v základním pojímání úkolů vězeňství. Otázka, jak chrániti individuelní svobodu proti libovůli státní moci, ustoupila poněkud do pozadí proti otázce, jak chrániti společnost proti živlům zločinným. Kdežto tedy tak zv. klasická teorie trestního práva zdůrazňovala rovnost mezi lidmi a vyvozovala z toho, že by bylo nespravedlivo trestati různými tresty dva pachatele téhož činu, uvědomuje si positivistická teorie různý stupeň nebezpečnosti pachatelů trestných činů a zdůrazňuje, připomínajíc učení Aristotelovo, že není jen nespravedlností nakládati se stejnými nestejně, nýbrž že rovněž jest nespravedlivo nakládati nestejnými stejně. S tohoto stanoviska jeví se nám základní zásada staré klasické školy, že v systému trestním mají dojíti výrazu různé stupně tíže trestných činů, již i teoreticky neudržitelnou. Praktickou neudržitelnost ukázala pak zkušenost vězeňských správ. Všude se pozoruje vzrůst zločinné zpětnosti, což jest znepokojujícím symptomem pro působnost trestů, hledíme-li na ně jako na prostředek k obraně společnosti. Čím dále pak tím jasněji vystupuje jedna z podstatných příčin tohoto zjevu. Jest jí právě skutečnost, že v duchu klasické školy pro způsob potrestání rozhodná jest v přední řadě tíže činu a nikoliv povaha pachatelova. Důsledek

toho jest jakási šablonovitost ve výkonu trestu, které se tím stávají pro jedny trestance nerozumnou krutostí, pro druhé neodůvodněnou výhodou. Jest jasno, že pod tímto systémem trpí nejvíce živly nejméně nebezpečné často do té míry, že důsledkem absurdního nakládání se stávají nebezpečnými, zatím co živly skutečně nebezpečné nemohou býti napraveny nakládáním, které hledíc na svízele jejich denního života se jim jeví jako zotavení. Individualisace trestů stala se tak požadavkem těch kriminalistů, kteří chtěli chrániti společnosti účelným systémem represivních opatření. V duchu těchto kriminalistů, jak opět ukázaly referáty předložené pražskému kongresu, nejde již vlastně o systém trestů, nýbrž o to, aby moc výkonná měla možnost voliti v rámci jediného trestu takovou formu výkonu, jež by nejspíše slibovala nápravu vinníkovu. Tak vypočítává-li ve svém referátě generální inspektor věznic Spojených států severoamerických Sanford Bates, že ve státě Massachusetts jest k disposici neméně než 17 druhů zařízení trestních a doporučuje-li tudíž, aby podle tohoto vzoru bylo pracováno k tomu, aby vězňové byli rozděleni ve skupiny co nejmenší tak, aby s nimi mohlo se nakládati individuálně, má již na mysli mnohem spíše stanovisko vězeňské správy, než stanovisko zákonodárce.

Právě však toto široké rozpětí možností, jak nakládati s provinilcem, vzbuzuje pochybnosti o tom, zda systém jediného trestu, jehož forma výkonu by pak přenechána byla vězeňské správě, jest slučitelný s našimi kontinentálními názory na poměr mezi zákonodárstvím, soudnictvím a správou. Ony myšlenky, na nichž vybudován byl dosavadní trestní systém, nelze totiž pokládati za zcela překonané, třeba bychom musili připustiti, že v praksi vedly k nemožným výsledkům a že těžko se dnes již k nim propracováváme nánosem zkušeností získaných školou positivistickou. I když uznáváme totiž, že při trestání nelze jen hleděti na spáchaný čin, nýbrž že třeba i v počet vzíti povahu pachatelovu, zůstává nám otázkou, kdo k této povaze pachatelově má přihlížeti, zda zákonodárce, nebo soudce nebo řiditel trestnice. Nesmíme zapomínati, že důvěra ve výkon trestní spravedlnosti jest důležitou složkou stability státních poměrů. Obávám se, že tato důvěra by velmi byla ohrožena, kdyby boj proti zločinnosti byl výhradně svěřen vězeňské správě. Již samo podezření, že ohledy na osobu, politické nebo třídní úvahy, by

rozhodovaly o osudu provinilcově, činí tuto úpravu nemožnou. Na druhé straně již úvaha zcela krátká, opřená ostatně o praktické zkušenosti zákonodárství francouzského z doby Velké revoluce, ukazuje, že stejně jest nemožno svěřiti celý úkol vymezení způsobů trestání v individuálním případě zákonodárci. Neboť případy jsou tu tak rozdílné, že nikdo nemůže si troufati vystihnouti je zákonnými definicemi, nehledě k tomu, že by trestní zákon pak musil býti zatížen takovou kasuistikou, jež by jej činila technicky nemožným. Dospíváme tedy k požadavku, že zákonodárce musí se omeziti na rámcové ustanovení, v němž soudce teprve určí individuální trest, jehož výkon svěří se správě trestnic. Avšak ani správa trestnice nemůže zase býti vyloučena z toho, aby přizpůsobovala nález soudcův povaze jednotlivého trestance, má-li výkon trestu zaručovati skutečně úpěšný boj proti zločinnosti. Docházíme tedy k závěru, že účelný boj proti zločinnosti jest problémem, jejž řešiti musí i zákonodárce, i soudce, i ředitel věznice a že požadavek jednotnosti nebo mnohosti trestů zůstává právnicky nerozřešen, dokud si neujasníme, komu z těchto tří činitelů přikážeme řešení té neb oné stránky problému účelného boje proti zločinnosti.

Tak jak na pražském kongresu většina referentů věc pojímala, jevilo by se nám rozřešení problému tím způsobem, že zákonodárce by se právě v zájmu účelného a individualitě provinilcově přiměřeného trestání měl ve své kompetenci co nejvíce omeziti a pokud by snad ve formě tak zv. neurčitého odsouzení nepřenechával vůbec určení trestu druhým dvěma činitelům, by se měl omeziti na stanovení minima a maxima trestu co možná od sebe vzdálených. Věcí soudcovou by pak podle tohoto pojetí bylo, aby v tomto rámci, hledě na objektivní tíži činu, stanovil trvání trestu v individuálním případě. Věcí vězeňské správy by konečně bylo, aby podle povahy pachatelovy určila, čím takto stanovená doba trestu má býti vyplněna.

Mám za to, že základní myšlenka individualisace trestu není překážkou, aby úkol zákonodárcův i soudcův nebyl pojat šíře, a aby tak individualisace trestů nestala se pramenem pochybností o nestrannosti státu při obraně společnosti proti zločinným individuím. Již v rámci obecných právních pojmů, jež vymeziti přísluší zákonodárci, možno podle našeho mínění přiblížiti se cíli reformy individualisací trestů. Poněvadž totiž podle

hořejších našich výkladů jest třeba rozlišení druhů trestů nikoliv k tomu cíli, aby různými druhy byla vyznačena různá tíže trestných činů, nýbrž k tomu cíli, aby pachatel byl podroben takovému nakládání, jaké odpovídá jeho povaze, vzniká nám otázka, nebylo-li by možno a radno, aby zákonodárce provedl nejen klasifikaci trestných činů, nýbrž i klasifikaci pachatelů. Jsme si ovšem vědomi, že různotvárnost lidských povah činí věcí nemožnou, aby zákonodárce tu zacházel do podrobností. Avšak kriminální psychologie i antropologie nás již dosti poučily, že aspoň dvě třídy zločinců rozlišují se tak jasně celou psychickou i fysickou svou strukturou, že možno již po zákonodárci žádati, aby k tomuto rozdílu přihlédl. Myslím tu na rozdíl mezi zločincem z příležitosti a zločincem ze sklonu, t. j. mezi zločincem, jehož čin prozrazuje nízkou a zavržitelnou povahu, a zločincem, u něhož příčinou jeho činu byly spíše vnější podněty, než vada povahy. Že rozdíl mezi těmito druhy zločinců jest dosti jasný, aby zákonnou formulí byl vystižen, ukazuje již řada předpisů nejen v našem, nýbrž i v cizím zákonodárství, zvláště i formulace § 14 naší osnovy z r. 1926. Mám za to, že toto rozlišení zločinců jest vhodnou základnou pro rozlišení dvou zásadně rozdílných trestů na svobodě, které by tedy již nevyznačovaly rozdílnou tíži činu, nýbrž rozdíly mezi pachateli, jež vyžadují, má-li boj proti zločinnosti býti veden s úspěchem, různého nakládání. Jestliže totiž rozlišíme zločince, jejichž povaha vyžaduje nápravy, od těch, kteří nápravy nepotřebují, získáme tím možnost dvou úplně rozdílných trestů. Při jednom šlo by o soustavnou reformaci pachatelovu, při čemž slovu „reformace“ rozumíme doslovně, totiž jako požadavku, aby povaha pachatelova byla přetvořena. Již dosavadní vězeňství poskytuje k tomu prostředek ve svém progresivním systému, který umožňuje rozlišiti vězně v disciplinární třídy podle toho, jak postoupili na cestě přizpůsobování se požadavkům společenského života. Na druhé straně vyloučíme tím z tohoto systému individua, jež nepotřebují změny povahy, a při nichž tedy jest jen třeba uchrániti je před vězeňskou nákazou i před svody života na svobodě, proti nimž se ukázali býti málo odolnými. Vlivy, jimiž se působí na tuto druhou skupinu, jsou diametrálně rozličné od vlivů, jimiž třeba působiti na skupinu první. Právě skutečnost, že v dnešních trestnicích oba tyto základní typy zločinců jsou smíšeny, činí

úkol výchovného působení dnešní trestnice prakticky téměř neřešitelným. Neboť co bylo dobré pro jedny, ničilo druhé; na př. tuhá kázeň, jež jest vhodná k zlomení odporu při zločincích špatných sklonů, lámala stejně i dobré vlastnosti těch, kteří bez zločineckých sklonů tomuto nakládání byli podrobeni. Výsledek byl, že i dobře propracované systémy výkonu trestu vychovávaly snad dobré vězně, nevychovávaly však upotřebitelné občany.

Ovšem dlužno si přiznati, že nalézti vhodnou formulku zákonnou k tomu, aby rozdíl mezi těmito třídami byl již v zákoně vyznačen, není úkolem snadným. Neboť jest třeba voliti takovou formuli, jíž by i dnešní soudce s těmi v podstatě prostředky, jež dnes má po ruce, mohl použíti. Nabízí se tu trojí možné řešení: buď rozlišení podle motivů činu nebo podle nízkosti povahy pachatelovy nebo podle nízkého smýšlení, jež činem se projevilo. Mám za to, že pohnutka sama nestačí k tomu, aby pachatel byl charakterisován způsobem, jenž by byl dostatečným důvodem k určení způsobu jeho potrestání. Neboť pohnutka, t. j. představa výsledku trestného činu, jež pachatele k činu svedla, není zpravidla ani dobrá, ani špatná, pozorujeme-li ji o sobě. Důvod, proč čin považujeme za zavržitelný, jsou mravní vlastnosti pachatelovy, které umožnily, aby snad nezávadná pohnutka se projevila trestným činem. Tyto mravní vlastnosti můžeme označiti buď jako povahu pachatelovu nebo jako jeho smýšlení. Mám za to, že bychom ukládali soudci úlohu prakticky neřešitelnou, kdybychom po něm žádali, aby v každém jednotlivém případě si učinil jasnou představu o celém onom komplexu duševních stavů, jež nazýváme povahou. A ostatně zdá se mi, že by to byla i úloha z velké části zbytečná; neboť i nepřihlížíme-li k tomu, že vlastní povaha pachatelova mnohem spíše se ukáže během výkonu trestu, než během vyšetřování, mám za to, že rozdíly v povahách by nebyly správným ukazatelem pro použití toho neb onoho z obou navrhovaných druhů trestu. Vždyť různé tyto druhy trestů musí počítati s činem trestným a nikoliv s těmi stránkami povahy, jež v činu se neprojevily. Onu disposici duševní, jež právě činem se projevila, nazveme pak spíše smýšlením, než povahou, při čemž ovšem zákonodárce musí tento pojem precisovati aspoň příkladem, tím totiž, že upozorní soudce, že nízkým smýšlením jest na př. hrubá zištnost, zahálčivost, zlomyslnost, nestoudnost, surovost a pod. Ovšem v jednom směru

jest třeba výhrady. Tam totiž, kde pachatel nízkého smýšlení, jež již činem se projevilo, dopustí se nového činu, jenž sice neprozrazuje nízkého smýšlení, při němž však není tu záruky, že pachatel své nízké sklony již odložil. Tak na př. dopustí-li se krádeže z nouze pachatel, jenž soudu jest znám jako zloděj z řemesla. Smísiti pachatele tohoto druhu s příležitostnými zločinci, znamenalo by porušení základní myšlenky navrhovaného systému.

Touto cestou, již navrhuje naše osnova, dojde se nejen k rozlišení zločinců, nýbrž i k jasnému rozlišení dvou druhů trestů, jež bude vhodno i vyznačiti různým označením nejenom trestů, nýbrž i činů samých, takže dospějeme k novince proti dosavadnímu právu, že podle smýšlení v činu se projevivšího bude vražda jednou zločinem, jednou přečinem a bude trestána jednou žalářem, jednou vězením. Tím se dosáhne i generálně preventivního účinku, poněvadž se tím zdůrazní, třeba ne tíží trestu, tož aspoň jeho označením a způsobem výkonu, že společnost činí rozdíl mezi těmito tak různými pachateli činů. Mám za to, že mnoho dnes nepochopitelných výroků porot odpadne, bude-li možno vyhověti přesvědčení porotců, kteří dnes osvobozují často jen proto, že nemají možnosti, jak by vyjádřili svůj soud, že pachatel se činu sice dopustil, ale že nezasluhuje, aby byl podroben té kázni a těm důsledkům, jež s sebou přináší dnešní jednotný trest na svobodě.

Rozlišení těchto dvou druhů trestu znamenalo by též velké usnadnění úkolů vězeňské správy. Systém progresivní by mohl pak býti aspoň v počátečních svých stadiích velmi zostřen, kdyby mu podrobována byla jen individua tohoto nakládání skutečně potřebující. Naproti tomu příležitostní zločinci mohli by snáze býti rozděleni ve skupinu, pro niž samovazba by byla přiměřená, i ve skupinu, kde společná vazba by se konala s příslušnými ohledy na posílení sebedůvěry provinilců.

Aby ještě jasněji byla provedena dělba práce mezi ředitelem trestnice a soudcem, možno s naší osnovou pomýšleti na zřízení zvláštních vězeňských soudů, které by poskytovaly garancie nestrannosti a jimž by svěřena byla taková rozhodnutí, která, jako přeložení trestance do nižší třídy, disciplinární tresty znamenající prodloužení doby trestu a podmínečné propuštění, by mohla v rukou administrativního orgánu žijícího ve stálém styku s trestanci buditi třeba neodůvodněné podezření stranickosti.